

Дмитренко В. І.,
доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри української та світової літератур
Криворізький державний педагогічний університет

**РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ
«МЕТАМОРФОЗИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ»
(Варшава – Івано-Франківськ, 2014. – 345 с.)**

Рецензована монографія є четвертим томом праць подібної тематики й проблематики. Вона репрезентує спільні зусилля польських і українських літературознавців щодо осмислення метаморфоз в українській літературі від початку ХХ століття до сьогодні. Вражає географічна приналежність авторів: у монографії представлені наукові здобутки літературознавців з Києва і Варшави, Любліна і Кривого Рогу, Ольштина і Полтави та багатьох інших міст. Спільними зусиллями Пауліни Олеховської, Марти Замбжицької та Катаржини Якубовської-Кравчик дослідження були чітко структуровані й об'єднані в чотирьох розділах. У кожному із розділів порушено актуальні й малодосліджені теми.

Перший розділ монографії репрезентує українську прозу ХХ століття в історичних контекстах. У ньому варіюється думка про те, що письменники, освоюючи й винаходячи наново історичне минуле, намагаються, зокрема, знайти відповіді на питання, які знаходяться в центрі уваги філософії історії і є ключовими в долі спільнот, окремих народів, а також звичайних людей. У цьому ключі Ігор Набитович розглядає історичну прозу української еміграції. Він докладно зупиняється на творах зазначеної тематики й проблематики, що вийшли з-під пера Н. Королевої, Л. Мосендза, Ю. Липи, П. Феденка, Ю. Радзикевича та ін. Науковець вважає, що причиною звернення письменників-емігрантів до історичної теми є бажання віднайдення традицій у минулому, яке безпосередньо впливає на сучасність.

Оксана Філатова наголосила на своєрідній закодованості соцреалістичних текстів за якими не тільки приховується справжня атмосфера часу, а й

вербалізується передбачення майбутніх трагічних подій в житті окремої людини й цілого народу. У підрозділі читач має можливість докладно познайомитись з останнім маловідомим періодом життя і творчості Уляни Кравченко, що пройшов у Перемишлі, де мисткиня пережила німецьку окупацію. Ростислав Крамар порушив проблему дисидентського руху в Україні на межі 1960–1970 рр. Науковець, докладно розглядає судову справу М. Горового, який активно займався підпільним копіюванням текстів, поширюваних у самвидаві. Інформація, уміщена в справі, дала можливість уявити шляхи й масштаби підготовки дисидентами суспільства до фундаментальних змін, а також чітко окреслила імена українських письменників, які були духовними натхненниками майбутніх змін, а їхні твори активно поширювались у самвидаві.

«Українська проза ХХ ст. Поетика тексту» – це назва другого підрозділу монографії. У ньому основна увага зацентрована на таких питаннях: критерії художності в естетичній концепції Б. І. Антонича, імпресіоністичні риси мовної особистості Г. Хоткевича, спільна платформа митців літературної групи «Ланка», деструкція художньої форми авангардного роману, концепті «жінка» у фемінній прозі української діаспори середини ХХ століття, а також феміністичному дискурсі сучасної української прози. Автори зосередили увагу на актуальних проблемах сучасного літературознавства, представили цінний фактологічний матеріал. Так, наприклад, Ольга Чемерська послідовно доводить використання Г. Хоткевичем техніки живопису словом у імпресіоністичній манері. Тереза Левчук наголошує на першорядності Б. І. Антонича як модерністського письменника європейського рівня, який втілює у своїх творах власну естетичну систему. Науковець послідовно доводить це на прикладах творів митця, які чітко окреслюють його естетичну концепцію.

Світлана Журба докладно зупиняється на романному дискурсі 20–30-х ХХ століття, демонструє деструкцію часово-просторової картини світу у великій епіці Д. Бузька, Гео Коляди, А. Любченка, Л. Скрипника, Ю. Яновського. Дослідниця наголошує на інспіруванні письменниками власної

літературної гри як у формально-змістових площинах тексту, так і гри з читачем, який повинен стати її активним учасником.

Дослідницькі перспективи феміністичного дискурсу сучасної української прози намічені в дослідженні Павліни Олеховської. Літературознавець аналізує в зазначеному ракурсі твори С. Андрухович, О. Забужко і Є. Кононенко, узагальнює й окреслює ті внутрішні процеси й культурні матриці, що мали вплив на їхню особистість, а також різною мірою позначились на тематиці й проблематиці їх творів.

Третій розділ монографії характеризує українську поезію і драму II половини XX століття. Автори докладно зупиняються на традиціях і новаторстві у сонетарії Д. Павличка, українському верлібрі II половини XX століття (на прикладі творчості В. Голобородька, В. Кордуна, Ю. Кучерявого, О. Славинського та ін.), а також ідейно-естетичному наповненні авторського жанрового визначення в українській драматургії 90-х років XX століття.

Четвертий розділ монографії, «Українська проза XX ст. Текст і категорія культури», репрезентує системно-цілісний аналіз знакових текстів української і польської літератури XX століття. Ольга Харлан наголошує на спорідненості гри й мистецтва, аналізує твори М. Йогансена, В. Гомбовича й І. Еренбурга в контексті ігрової поетики художньої прози міжвоєнного двадцятиліття. Лідія Кавун визначає пам'ять як мета категорію літературознавства, яка дає змогу формувати теоретичні підходи й категоріальні основи аналізу художнього тексту, що дозволяє розглядати словесне мистецтво як складну суб'єктно-об'єктну структуру.

Привертає увагу дослідження дискурсу дитинства Тетяною Качак. На прикладі аналізу творів Г. Пагутяк, Г. Малик, І. Роздобудько, С. Процюка, С. Дерманського та інших сучасників, що пишуть для дітей, дослідниця окреслює основні моделі його художньої репрезентації.

Катаржина Якубовська-Кравчик дослідила львівські простори в романі Ю. Винничука «Танго смерті», що на її думку показує новий підхід до Львова, розглядаючи його у двох часових площинах: довоєнній і воєнній та сучасній.

Пізнання простору міста відбувається методом герменевтики В. Дильтея, що дозволяє залишити простір для уяви й досвіду читача, робить твір Ю. Винничука відкритим у кращих традиціях постмодернізму.

Актуальні проблеми сучасного літературного процесу порушені в дослідженні Ірини Бетко, яка звернулася до концептів реклами й *PR*-у в українській постмодерній прозі, які характеризують екзистенційну ситуацію сучасного митця в постіндустріальному пост-суспільстві, виступають своєрідним посередником між об'єктивною і символічною реальністю. Висновки автора є, по суті, новим словом у дослідженні сучасного літературного процесу.

Отже, викладена вище інформація дозволяє наголосити на тому, що структура монографії логічна, обумовлена поставленими цілями. Кожен з підрозділів сполучається з попереднім і наступним, хоч і є завершеною науковою одиницею. Заявлений у вступі міждисциплінарний підхід має реалізацію в тексті монографії. Підрозділи монографії реалізують приклади використання в аналізі поезики окремих творів біографічного методу, основних аспектів феноменології, структуралізму, психоаналізу, антропології літератури й засвідчують новаторський підхід до аналізу літературного процесу як ХХ століття, так і сучасності. Монографія розкриває нові шляхи для творчих пошуків дослідників літератури.